

A Creative Approach to Learning Assessment in Western Music for Basic Education Students in Thailand

Sittichok Kabilapat^{1*}, & Sahaphat Aksornteang²

1 Faculty of Fine Arts, Songkhla Rajabhat University, Thailand

2 Faculty of Fine Arts, Songkhla Rajabhat University, Thailand

** Corresponding author. E-mail: Sittichok.ka@skru.ac.th*

Abstract

The objective of this academic article is to investigate creative assessment models in Western music education at the basic education level in Thailand. The study focuses on developing assessment methods that not only measure academic achievement but also encompass analytical thinking, creative production, and free musical expression. The research tools employed include observation forms, interview protocols, and creative assessment rubrics. The study presents a creative learning assessment framework in Western music designed for music teachers and students at the primary and lower secondary levels in both public and private schools. It is anticipated that open-ended assessments, which emphasize process over product and promote learner reflection, can significantly enhance students' musical and creative skills. This academic article proposes a learner-centered assessment approach that can be effectively applied in the teaching and learning of Western music within the context of basic education in Thailand.

Keywords: Creative Learning Assessment, Western Music, Basic Education

การประเมินการเรียนรู้สำหรับวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนในประเทศไทย

สิทธิโชค กบิลพัตร^{1*}, และ สหภัศ อักษรถึง²

1 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

2 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author. E-mail: Sittichok.ka@skru.ac.th

บทคัดย่อ

การเขียนบทความเทคนิคครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการประเมินการเรียนรู้ในวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาวิธีการประเมินที่ไม่ใช่การวัดผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ผลงาน และการแสดงออกทางดนตรีอย่างมีอิสระ เครื่องมือที่ใช้ประกอบไปด้วยแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินผลเชิงสร้างสรรค์ โดยนำเสนอการประเมินการเรียนรู้สำหรับวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์สำหรับครูผู้สอนดนตรี นักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐและเอกชน หวังผลการประเมินที่มีลักษณะเปิดกว้าง เน้นกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ และสนับสนุนการสะท้อนคิดของผู้เรียน สามารถส่งเสริมทักษะดนตรี ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ บทความวิชาการชิ้นนี้เสนอแนะแนวทางการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีสากลในบริบทของการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์, วิชาดนตรีสากล, การศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทนำ

ดนตรีเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะทางปัญญา อารมณ์ และสังคมของผู้เรียน โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาแนวคิดสร้างสรรค์และแสดงออกทางดนตรีได้อย่างมีอิสระ จิราภรณ์ จันทร์ศิริ (2561) วิชาดนตรีสากลนับเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) จากการนำเสนอข้อมูลการเรียนรู้ดนตรีและแนวทางความสำคัญของหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการมอบให้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างสูงสุด แต่สิ่งที่ผู้เขียนอยากนำเสนอโดยเป็นสิ่งที่สำคัญควบคู่ซึ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าหลักสูตรฯ และผู้สอนซึ่งแบบเดิมมีแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ในวิชาดนตรีโดยทั่วไปในประเทศไทยยังคงให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเชิงปริมาณ มากกว่าการประเมินกระบวนการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้านซึ่งความเป็นจริงนั้นศาสตร์ทางดนตรีควรมีวิธีการประเมินที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่หลากหลายด้วยเช่นกัน

ซึ่งการนี้การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการวัดและประเมินผลสภาพที่แท้จริง ของนักเรียนเป็นพื้นฐานของเหตุการณ์ในชีวิตจริง ยึดการปฏิบัติเป็นสำคัญ สัมพันธ์กับการเรียนการสอน เน้นพัฒนาการที่ปรากฏ ในการประเมินมีหลายฝ่ายและเกิดขึ้นในทุกบริบททั้งในห้องเรียนและ นอกห้องเรียน การบูรณาการอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างเหมาะสม มีการประเมินทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการดำเนินการดังกล่าวเกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของการจัดการเรียนการสอน นับตั้งแต่ก่อนการเรียน ระหว่างเรียน และหลังการเรียน เพื่อให้ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต ดังนั้นการวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ จะต้องเป็นการประเมินผลเชิงคุณภาพ เน้นการปฏิบัติจริงมีวิธีการประเมิน และใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลาย สร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงานของผู้เรียน นำเทคโนโลยีมาใช้ในการวัดและประเมินผล และนำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขงาน ศศิธร บัวทอง (2560) การเรียนดนตรีสากลหรือศาสตร์ทางศิลป์ในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ไม่ควรปิดกั้นหรือยึดติดกับการเรียนแบบจดจำข้อมูลหรือการท่องจำเพียงอย่างเดียว แต่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และสะท้อนคิด ซึ่งการประเมินผลการเรียนรู้จึงควรมีลักษณะที่เปิดกว้างยืดหยุ่น และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

สำหรับการปฏิรูประบบการวัดและประเมินผลการเรียน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เห็นว่า ระบบการวัดและประเมินผลการเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเน้นการทดสอบเป็นหลักไม่สามารถนำพาให้ผู้เรียนมีทักษะได้ เนื่องจากข้อสอบส่วนใหญ่มีลักษณะท่องจำและมุ่งเน้นแต่เนื้อหา ไม่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการทำงานเป็นทีม ระบบการสอบเข้ามหาวิทยาลัยมีปัญหา เช่น คุณภาพของข้อสอบ เนื้อหาของข้อสอบไม่สัมพันธ์กับการเรียนในห้องเรียน ผู้เรียนต้องพึ่งพาการเรียนพิเศษเพื่อฝึกฝนเทคนิคการทำข้อสอบ นอกจากนี้มีข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการปฏิรูประบบการวัดและประเมินผลการเรียนในระดับประเทศและในระดับโรงเรียน ดังนี้ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2557) ผู้เขียนขอเสนอในระดับโรงเรียนโดยให้ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เช่น การใช้ระบบแฟ้มสะสมงาน โครงการ การสอบวัดความรู้ และการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงในทางที่ช่วยพัฒนาของผู้เรียน การประเมินผล การเรียนในระดับโรงเรียนควรเป็นการประเมินผลเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และวิเคราะห์ผู้เรียน (Formative Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนประเมินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ใช้ระบบประมวลผลเพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการส่งผลย้อนกลับไปยังผู้เรียน ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้รู้ว่าการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไร ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด มีสิ่งใดที่ควรปรับปรุง พัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ จำเป็นต้องประเมินการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของการประเมินการเรียนรู้ในศตวรรษที่

21 มี 3 ประการ ได้แก่ วรรณดี แสงประทีปทอง 2556 และสำนักงานราชบัณฑิตยสภา 2559) 1. การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) เป็นการประเมินเพื่อวินิจฉัยปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน ปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ หรือวิธีการทำงานของผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล แนวคิดสำคัญของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ คือ การประเมินในห้องเรียนขณะที่จัดการเรียนการสอน ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันสูง ผ่านคำถามให้คิด ฟัง และให้คำตอบเพื่อสะท้อนความคิด การประเมินตามแนวทางนี้เป็นการประเมินความก้าวหน้า (Formative Assessment) 2. การประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as Learning) เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียนในขณะเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในการเรียนรู้ของตนเอง การประเมินเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนประเมินตนเองว่าเรารู้อะไร เราทำอะไรได้ การที่ให้ผู้เรียนออกแบบแผนการเรียนรู้ และกลยุทธ์ในการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง 3. การประเมินผล การเรียนรู้ (Assessment of Learning) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าเกิดการเรียนรู้บรรลุตามมาตรฐานของหลักสูตรเพียงใดโดยผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการประเมินเป็นการประเมินสรุปผลรวม (Summative Assessment)

อย่างไรก็ดี การประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยบูรณาการอยู่ในกระบวนการเรียนการสอน และการประเมินให้ตอบสนองทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1.การเรียนรู้ 2.ความเข้าใจ 3.การสำรวจ 4.การสร้างสรรค์ และ 5.การแบ่งปัน ใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งวิธีการและเครื่องมือที่เป็นทางการ (Formal Assessment) และไม่เป็นทางการ (Informal Assessment) ให้เหมาะสมกับสิ่งที่จะประเมิน ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่างๆ เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สะท้อนความสามารถในการปฏิบัติในโลกแห่งความเป็นจริง และมีการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขจุดอ่อน และเสริมจุดแข็งของตนเองได้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น วิธีการและเครื่องมือที่อาจนำมาใช้ ได้แก่ แบบทดสอบ การวัดทักษะปฏิบัติ การนำเสนอ งาน การสังเกต การปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์พูดคุย การประเมินจากผลงาน การประเมินด้วย แฟ้มสะสมงาน การให้นักเรียนประเมินตนเอง การให้เพื่อน ผู้ปกครอง หรือผู้เกี่ยวข้องประเมิน เป็นต้น (Torrance, 2003; รัชนี้ กาญจนวชิษฐ์, 2563) โดยเฉพาะในรายวิชาดนตรีสากล ที่มีความหลากหลายของเนื้อหาทางทฤษฎี ความหลากหลายของเครื่องดนตรี และทักษะการปฏิบัติ จึงควรมีระบบการประเมินที่เหมาะสมกับศาสตร์ของวิชาทั้งในด้านการรับรู้ ทักษะการปฏิบัติ และการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ

ในขณะเดียวกัน สิ่งที่มีความสำคัญซึ่งไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าหลักสูตรฯ คือ ตัวของผู้เรียน และตัวของผู้สอน โดยมีการวัดประเมินผลการหาผลสัมฤทธิ์ และการหาผลของประสิทธิภาพของผู้เรียน ผู้เขียนจึงนำเสนอวิธีการวัดผลของผู้เรียนโดยผู้สอนซึ่งต้องมีกระบวนการวัดประเมินผลหลากหลายรูปแบบ โดยมีความยุติธรรมตามความสามารถ และความเหมาะสมค้ำถึงบริบท และความแตกต่างของแต่ละบุคคลของตัวผู้เรียน ซึ่งความรู้ หรือ การรู้ เป็นสิ่งที่มนุษย์ให้คุณค่า เพราะความรู้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในดนตรีศึกษาดนตรีเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ในด้านความเป็นศาสตร์ดนตรีประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับความรู้ พบว่า ศาสตร์ทางดนตรีประกอบด้วยความรู้ ดังนี้ 1) การรู้ผ่านการบอกเล่า เป็นการรู้จักข้อเท็จจริงทางดนตรี สามารถศึกษาจากเอกสารแต่ห่างไกลความเป็นดนตรี 2) การรู้ ด้วยการวิเคราะห์ เป็นการรู้ว่า ในงานดนตรีประกอบด้วยองค์ประกอบทางดนตรีใดบ้าง ต้องใช้การวิเคราะห์งานดนตรีจึงจะรู้ 3) การรู้เชิงปฏิบัติด้วยการคิดอย่างไตร่ตรอง รู้ว่าทำอะไร ซึ่งความรู้ดังกล่าว ด้านดนตรีเรียกว่า ทักษะทางดนตรีแต่การรู้เชิงปฏิบัติด้วยการคิดอย่างไตร่ตรองยังรวมไปถึงการรู้ที่นำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพรู้ว่าจะไรดี ไรด้อย และสามารถหาวิธีการในการปรับปรุงแก้ไขข้อด้อยในการปฏิบัติทางดนตรีของตนเองได้ 4) การรู้ถึงเหตุและผล ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เป็นความรู้ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ในทางดนตรีช่วยทำให้รู้ว่าด้วยเหตุใด

หรือบริบทใดจึงทำให้งานประพันธ์จึงมีรูปแบบดังกล่าว ทำให้นักดนตรีต้องเล่นในรูปแบบดังกล่าว หรือทำไมต้องบรรเลงบทเพลงดังกล่าวในเวลา สถานที่ โอกาสที่กำหนดขึ้น 5) การรู้เชิงจริยธรรม เป็นความรู้ในเชิงจริยธรรม เป็นความรู้ที่สงสัยว่าทำไปแล้วมีผลดีหรือผลลบต่อสังคม ในทางดนตรี ความรู้แบบดังกล่าวส่งผลต่อรูปแบบการสร้างผลงานทางดนตรี การเล่นดนตรีการฟังดนตรีว่าดนตรีแบบใดไม่ควรสร้าง ไม่ควรเล่น หรือไม่ควรฟัง เนื่องจากจะส่งผลลบให้แก่ผู้ฟังต่อไป ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์ (2564)

จากที่ผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูล เอกสาร บทความ และผลการวิจัยข้างต้นมีความสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2564) โดยได้นำเสนอการประเมินอย่างสร้างสรรค์ซึ่งวิธีการดังนี้ 1.วิธีการประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (Creative Learning Assessment) คือ แนวคิด และแนวทางการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน 3 มิติ ซึ่งได้แก่ 1).การประเมินกระบวนการเรียนรู้ 2).การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ และ 3).การประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ ที่ผู้สอนควรประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมเพื่อจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การพัฒนาผู้เรียน การใช้แนวคิด การพัฒนาผู้เรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นหนึ่งในวิธีการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผ่านการใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย ประเมินอย่างต่อเนื่อง และให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน การประเมินอย่างสร้างสรรค์ให้คุณค่ากับการเรียนรู้ในผลการประเมินมากกว่าการตัดสินผลการเรียน ผู้เรียนใช้ผลการประเมินมาวางแผน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนผู้สอนนำผลการประเมินมาปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าวิชาดนตรีต้องการวิธีการประเมินที่เหมาะสมกับบริบทของศาสตร์โดยให้มีการประเมินแบบมีกระบวนการเรียนรู้ เห็นถึงความก้าวหน้าซึ่งเห็นถึงขั้นตอนการพัฒนาของผู้เรียน และมีส่วนร่วมในการผลิตผลงานความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบโดยสามารถพัฒนาผู้เรียนสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาโดยนำเสนอรูปแบบการประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในวิชาดนตรีสากลสำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย เพื่อพัฒนากระบวนการประเมินที่สามารถสะท้อนความสามารถเชิงสร้างสรรค์ของศาสตร์ดนตรีของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ซึ่งเหมาะสมกับนักเรียนวิชาดนตรีสากลในยุคปัจจุบัน ดนตรีเป็นศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในด้านปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกทางดนตรีอย่างอิสระ วิชาดนตรีสากลจึงมีคุณค่าในการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การประเมินผลการเรียนรู้ในวิชาดนตรีของไทยส่วนใหญ่มักเน้นการวัดผลสัมฤทธิ์ในเชิงปริมาณ มากกว่าการประเมินกระบวนการเรียนรู้หรือความสามารถเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน ในการเรียนดนตรีศึกษาศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนและครูผู้สอนไม่ควรยึดติดกับการจดจำหรือการท่องจำ แต่ควรส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และการสะท้อนคิด ดังนั้น การประเมินผลจึงควรมีความยืดหยุ่น เปิดกว้าง โดยคำนึงถึงความหลากหลายของผู้เรียน โดยเฉพาะในรายวิชาดนตรีสากลที่มีความหลากหลายในเชิงเนื้อหา ทักษะ จำเป็นต้องมีระบบการประเมินที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา และครอบคลุมทั้งด้านการรับรู้ การปฏิบัติ และการสร้างสรรค์

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนจึงให้ความสำคัญต่อแนวทางการประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (Creative Learning Assessment) ซึ่งประกอบด้วยวิธีการประเมิน 3 มิติ ได้แก่ การประเมินกระบวนการเรียนรู้ การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ และการประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ โดยกระบวนการประเมินควรมีความหลากหลาย มีความเป็นธรรม และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้การประเมินไม่เพียงเครื่องมือวัดผลเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างแท้จริง

แนวคิดการประเมินการเรียนรู้สำหรับวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์

ผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และมีวิธีการซึ่งได้นำเสนอการประเมินทางวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์ เป็นวิธีการและทางเลือกสำหรับการศึกษาในประเทศไทยเพื่อส่งผลดีต่อผู้เรียน และผู้สอนวิชาดนตรีสากลไว้ดังนี้

การประเมินกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในทางดนตรี

การประเมินกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในทางดนตรีมีวิธีการดังนี้

1. การสังเกต (Observation): ผู้สอนสามารถใช้วิธีการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมทางดนตรี เช่น การฝึกซ้อม การทดลองเล่นเครื่องดนตรี หรือการร่วมกิจกรรมดนตรีร่วมกับเพื่อน เพื่อดูว่าผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ และสามารถปรับปรุงพัฒนาทักษะด้านดนตรีได้หรือไม่ เช่น สังเกตการฝึกซ้อมเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ของผู้เรียน เช่น การวางมือ ท่าทางการนั่ง-ยืน การหยิบจับ การออกเสียงที่ถูกต้อง คุณภาพของเสียงที่ดี การใช้เทคนิคต่างๆ การปรับการเล่นเครื่องดนตรีให้เหมาะสมกับบทเพลง โดยใช้เครื่องมือจดบันทึกเพื่อการสะท้อนความเข้าใจ (Reflection Journals) ผู้เรียนสามารถใช้การบันทึกสะท้อนความเข้าใจ เพื่อจดบันทึกการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมดนตรี การฝึกซ้อม หรือการแสดงดนตรี โดยบันทึกการวางแผนการฝึกซ้อม การสังเกตความผิดพลาด และวิธีการแก้ไขปัญหา เช่น คำถามในการจดบันทึก 1.วันนี้ฉันได้เรียนรู้อะไรจากการฝึกซ้อม และการแสดงดนตรี 2.ฉันพบปัญหาอะไรในการเล่นดนตรีครั้งนี้ และฉันได้พยายามแก้ไขอย่างไร และ 3.การเล่นดนตรีในวันนี้ช่วยให้ฉันพัฒนาทักษะใดบ้าง

2. การประเมินตนเอง (Self-assessment) ให้ผู้เรียนทำการประเมินตนเองหลังจากการฝึกซ้อมหรือการแสดง เพื่อสะท้อนกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เช่น ระดับความมั่นใจในการเล่นดนตรี (1-5) ความสามารถในการรักษาความคงที่ของจังหวะ ทำนอง การออกเสียง คุณภาพเสียงความหนัก-เบา การปรับแก้ไขข้อผิดพลาดระหว่างการฝึกซ้อม และการแสดงผลงาน หรือการคิดก่อนเล่น คิดระหว่างเล่น และคิดหลังเล่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Peer Review) ใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดยให้ผู้เรียนสังเกตและให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาของการเล่นดนตรีของเพื่อน ๆ เช่น ให้เพื่อนที่เรียนร่วมกันฟังการแสดงดนตรี และให้คำแนะนำที่สร้างสรรค์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะหรือเทคนิคสนับสนุนให้ผู้เรียนฟังความคิดเห็นของเพื่อน เพื่อเรียนรู้จากข้อเสนอแนะนั้น ๆ เพื่อนำมาปรับใช้และเปิดใจรับฟัง

3. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ผู้สอนควรให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ เช่น เทคนิคการฝึกซ้อม การวางแผนการฝึกซ้อมดนตรี หรือการใช้ทักษะการฟังเพื่อพัฒนาการเล่นดนตรี โดยให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงการฝึกซ้อมอย่างไรเพื่อทำให้การเล่นดนตรีมีความแม่นยำ และมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น วิธีการแก้ไขข้อผิดพลาดในการเล่นดนตรี เช่น การเริ่มฝึกการเล่นจากช้า ๆ ก่อน แล้วเพิ่มความเร็วหรือเพิ่มและการเน้นการฟังแล้วอย่างลึกซึ้งรับรู้ถึงรายละเอียดของบทเพลงนั้น ๆ

4 การพัฒนาการวางแผนการเรียนรู้ (Learning Plan) ผู้เรียนควรวางแผนการเรียนรู้ของตนเองในแต่ละสัปดาห์ คิดก่อนเล่น คิดระหว่างเล่น และคิดหลังเล่น โดยระบุสิ่งที่ต้องการพัฒนา การฝึกทักษะบางอย่าง การปรับปรุงการเล่นให้เข้ากับจังหวะของบทเพลง หรือการเรียนรู้แนวคิดทฤษฎี และประวัติศาสตร์ทางดนตรี เช่น สัปดาห์นี้ฉันจะฝึกการใช้เทคนิคมือขวา มือซ้าย เท้าซ้าย เท้าขวา การฝึกบันไดเสียงต่างๆ ตามบริบทของเครื่องดนตรี โดยตั้งเป้าหมายว่าจะสามารถเล่นท่อนที่ยากที่สุดในเพลงได้โดยไม่มีข้อผิดพลาด การฝึกซ้อมในทุกๆ วัน ฉันจะเน้นการฝึกซ้อม และการฟังเพื่อพัฒนาความสามารถในการจดจำทำนอง ความเร็ว ริธึม อาร์มณเพลง กรู๊ฟ (Groove) และคุณภาพเสียงที่ดีจากบทเพลงนั้นๆ

5. การติดตามและประเมินผลระยะยาว (Long-term Progress Evaluation) ใช้การประเมินผลระยะยาวเพื่อดูการพัฒนาของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในทางดนตรี ซึ่งอาจจะทำได้โดยการบันทึกผลงานการแสดงดนตรี หรือการบันทึกเสียงนำมาฟังเพื่อเปรียบเทียบกับผลงานการแสดงในอดีตที่ผ่านมา โดยให้ผู้เรียนบันทึกเสียงการบรรเลงเครื่องดนตรีหรือบันทึกวิดีโอ แสดงการเล่นเครื่องดนตรีในแต่ละสัปดาห์หรือแต่ละเดือน แล้วเปรียบเทียบการพัฒนาจากสัปดาห์หรือเดือนก่อนหน้า

กล่าวโดยสรุป การออกแบบการประเมินกระบวนการเรียนรู้ทางดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการผสมผสานระหว่างการสังเกตโดยผู้สอน การประเมินตนเองโดยผู้เรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน และการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นจริงชัดเจน โดยการใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น การบันทึกการสะท้อนความเข้าใจ การประเมินผลระยะยาว การวางแผนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางด้านดนตรี และฝึกให้มีกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้

การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ (Progress assessment) หมายถึง การตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการหรือความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะเป็นด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในช่วงระยะเวลาของการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไร มีพัฒนาการความก้าวหน้าที่ดีขึ้นหรือไม่ โดยธรรมชาติแล้วผู้เรียนบางคนจะมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ที่รวดเร็ว ในขณะที่ผู้เรียนบางคนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้แบบช้าๆ หรืออาจจะไม่มีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ ในผู้เรียนบางคนการประเมินความก้าวหน้าช่วยให้ผู้สอนสามารถติดตาม (monitor) การเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นปัจจุบัน (real time monitoring) และสามารถให้ความช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันที การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้สามารถใช้วิธีการประเมินได้อย่างหลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การตรวจสอบ นอกจากผู้สอนจะเป็นผู้ประเมินผู้เรียนแล้ว ผู้สอนยังสามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองได้ด้วย ซึ่งจะเป็นการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนไปพร้อมๆ กันแบบบูรณาการ เพราะการประเมินตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน การประเมินความก้าวหน้าช่วยให้ผู้สอน สามารถให้ความช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันที ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการเลียนแบบ (Imitation) คือ ต่อจากเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการฟังเพลงในชั้นปฐมภูมิตมาแล้ว เด็กจะต้องเข้ามาคลุกคลีร่วมกับเด็กคนอื่นๆ มีกิจกรรมในการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับดนตรี เช่น กิจกรรมเข้าจังหวะ เป็นต้น กิจกรรมในขั้นนี้จะมีความน่าสนใจ เนื่องจากเด็กที่เรียนอยู่ก่อนจะได้แสดง Recital ให้ผู้เรียนที่เข้าใหม่ชมเป็นแบบอย่าง เป็นการสร้างแรงบันดาลใจ และทำให้เห็นรุ่นพี่ และต้องการเลียนแบบ ตั้งความคาดหวังเพื่อจะไปถึงจุดนั้นๆ ได้เหมือน ๆ กัน

2. ขั้นทำซ้ำ (Reiteration) คือ ขั้นที่ผู้เรียนจะได้ปฏิบัติเครื่องดนตรีของตนเองมีการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอฝึกซ้ำๆ ไปโดยมีครูผู้สอนวิชาดนตรีเป็นผู้รับหน้าที่ดูและฝึกฝน สามารถออกแบบการประเมินเกี่ยวกับดนตรีได้โดยการผสมผสานทั้งการประเมินจากผู้สอน และการประเมินตนเองของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนา โดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สามารถติดตามพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องครบถ้วน และที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการประเมินตนเองเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ในรูปแบบบูรณาการ

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นว่า การออกแบบการประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ในวิชาดนตรีมีรายละเอียดสำคัญ ดังนี้

1) การประเมินในขั้นการเลียนแบบ (Imitation) ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้รับการเรียนรู้และฝึกฝนผ่านการฟัง การชมการแสดงจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ และผู้ที่มีประสบการณ์ทางดนตรี เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินแห่งชาติ และศิลปินอิสระ ฯลฯ จากทั้งประสบการณ์ตรง และสื่อออนไลน์ตามช่องทางต่างๆ โดยมี

ประเมินซึ่งเน้นที่การสังเกตพฤติกรรม และทักษะการเลียนแบบของผู้เรียน โดยใช้วิธีการดังนี้ 1.1 ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม และทักษะการเลียนแบบที่ผู้เรียนสามารถทำได้ เช่น การฟังเพลงหรือการแสดงต่างๆ จากปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินแห่งชาติ ศิลปินอิสระ ฯลฯ และทักษะการเลียนแบบทั้งในด้านการบรรเลงดนตรี และการแสดงออก 1.2 การประเมินตนเองผู้เรียนสามารถประเมินความเข้าใจของตนเองในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การตั้งคำถามกับตนเองว่า สามารถทำตามกิจกรรมดนตรีนั้นได้ดีแค่ไหน หรือ มีความสามารถในการเลียนแบบท่าทางการแสดงออก หรือเลียนแบบเสียงดนตรีได้ดีหรือไม่ และ 1.3 การประเมินจากผู้เรียนจากปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินแห่งชาติ ศิลปินอิสระ ฯลฯ ผู้เรียนสามารถรับข้อเสนอแนะจากผู้ที่มีมากด้วยประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญทำการแสดงเป็นแบบอย่าง เพื่อเพิ่มแรงบันดาลใจ และเพิ่มความมั่นใจในการฝึกพัฒนาทักษะทางดนตรีต่อไป

เครื่องมือในการประเมิน

- แบบฟอร์มการประเมินตนเอง (Self-Assessment Sheet) ที่ใช้ให้ผู้เรียนทำการประเมินความสามารถของตนเอง เช่น การฟัง และทำความเข้าใจในบทเพลง หรือทักษะในการเลียนแบบ
- แบบสังเกตพฤติกรรม (Observation Check List) สำหรับผู้สอนในการสังเกตทักษะการเลียนแบบ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรี

2) การประเมินในขั้นการทำซ้ำ (Reiteration) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนทักษะทางดนตรีโดยการฝึกซ้ำๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญ เชี่ยวชาญ และมีความมั่นใจซึ่งการประเมินจะเน้นที่การพัฒนาในด้านทักษะการบรรเลงดนตรี และการฝึกซ้อมที่มีความสม่ำเสมอโดยจะใช้วิธีการดังนี้ 2.1 การสังเกต และประเมินผลการฝึกซ้อมผู้สอนสามารถสังเกตพัฒนาการในการฝึกฝนของผู้เรียน เช่น ความสม่ำเสมอในการฝึกซ้อม การฝึกปฏิบัติทักษะใหม่ ๆ การปรับปรุง และแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียน 2.2 การประเมินตนเองในเรื่องของความพยายาม ผู้เรียนประเมินความพยายาม และความทุ่มเทของตนเองในการฝึกซ้อม เช่น ฉันฝึกซ้อมเครื่องดนตรีของตัวเองทุกวันหรือไม่ หรือเมื่อพบปัญหาฉันสามารถแก้ไขได้หรือไม่ และใช้วิธีการอย่างไร 2.3 การประเมินจากเพื่อนร่วมกลุ่มการให้เพื่อนร่วมกลุ่มหรือผู้เรียนคนอื่นๆ ประเมินการแสดงของผู้เรียนเพื่อสร้างความเข้าใจในจุดแข็ง และจุดอ่อนที่ต้องพัฒนา

เครื่องมือในการประเมิน

- บันทึกการฝึกซ้อม (Practice Log) ผู้เรียนจดบันทึกเวลา และรายละเอียดการฝึกซ้อมทุกครั้ง รวมถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการฝึกซ้อม
- แบบฟอร์มการประเมินจากเพื่อนร่วมกลุ่มแบบฟอร์มที่เพื่อนร่วมกลุ่มสามารถให้คะแนนหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงหรือการฝึกซ้อมของผู้เรียน
- แบบฟอร์มการประเมินจากผู้สอน (Instructor Feedback Form) การประเมินจากผู้สอนเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการฝึกซ้อม รวมถึงข้อเสนอแนะที่สามารถช่วยปรับปรุงการบรรเลงดนตรีได้

3) การประเมินความก้าวหน้าโดยรวม การประเมินความก้าวหน้าโดยรวมจะต้องพิจารณาจากการพัฒนาในหลาย ๆ ด้านได้แก่ ความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาไปตลอดระยะเวลาของการเรียนการสอนดนตรี เช่น

- 3.1) ความก้าวหน้าทางด้านความรู้ผู้เรียนสามารถแสดงความเข้าใจในทฤษฎีดนตรี รู้จักเครื่องดนตรีต่างๆ และสามารถประยุกต์ใช้กับหลักทฤษฎีที่เรียนรู้ในสู่การฝึกปฏิบัติ
- 3.2) ความก้าวหน้าทางทักษะ ผู้เรียนสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรีได้ดีขึ้น
- 3.3) ความก้าวหน้าทางสมรรถนะการพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือการนำเสนอผลงานการแสดงดนตรีต่อสาธารณชน

3.4) การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น การมีความรับผิดชอบในการฝึกซ้อม การมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง การมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และการแสดงผลงานทางดนตรี

3.5) รายงานสรุปความก้าวหน้า (Progress Report) สรุปความก้าวหน้าของผู้เรียนในด้านต่างๆ โดยผู้สอนและผู้เรียน

3.6) การนำเสนอผลงานการแสดงทางดนตรี (Presentation of musical performances) การประเมินการแสดงผลงานทางดนตรีของผู้เรียนเพื่อประเมินทั้งทักษะ และความมั่นใจในการแสดง

ดังนั้น การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ดนตรีตามแนวคิดนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้สอนสามารถติดตาม และให้ความช่วยเหลือผู้เรียนได้ในทุกขั้นตอน และทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาทักษะดนตรี และความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้

การประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ (Product assessment) ผลผลิตทางการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้ ทักษะ สมรรถนะ เจตคติ คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรม การเรียนรู้เป็นสิ่งที่ตกผลึกอยู่ในตัวของผู้เรียน ภายหลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ การประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ มุ่งตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด ด้วยการใช้วิธีการ และเครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพให้ผลการประเมิน ที่ถูกต้องตามบริบทของการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้จะเป็นสารสนเทศให้ผู้สอนทราบว่าต้องสอนซ่อมเสริมให้กับผู้เรียนคนใด ซึ่งถือว่าเป็นการจัดการเรียนรู้แบบรับรองผลไม่ทิ้งผู้เรียนไว้ข้างหลัง การประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้อย่างช่วยทำให้ผู้เรียนทราบว่า ตนเองมีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้แล้วหรือไม่ มีสิ่งใดที่ตนเองจะต้องไปเรียนรู้เพิ่มเติม หรือทำให้ดีกว่าเดิมในการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ต่อไป การออกแบบการประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ในวิชาดนตรีสามารถใช้แนวคิดดังกล่าวเพื่อมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางดนตรี ความสามารถในการแสดงออกทางดนตรี และการพัฒนาคุณธรรมและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ดนตรี โดยการประเมินนี้จะครอบคลุมด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ทักษะ สมรรถนะ เจตคติ และค่านิยม ดังนี้ 3.1 คำถามสะท้อนผล (Reflection Questions) ให้ผู้เรียนตอบคำถามเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เช่น คุณคิดว่าคุณสามารถปรับปรุงการแสดงออกทางดนตรีได้อย่างไร หรือ การบรรเลงดนตรีร่วมกับเพื่อนร่วมวงทำให้คุณเรียนรู้อะไรบ้าง

การบูรณาการการประเมินเข้ากับการจัดการเรียนรู้

แนวคิดบูรณาการการประเมินเข้ากับการจัดการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ ต้องดำเนินการควบคู่กัน ซึ่งผู้สอนควรใช้แนวทางการประเมินที่เสริมพลังตามสภาพจริง ในลักษณะจัดการเรียนรู้ไปด้วยประเมินไปด้วย การประเมินที่ดีคือการประเมินที่ไม่แยกส่วนออกไปจากการจัดการเรียนรู้ การสังเกตพฤติกรรม และการประเมินผลงานของผู้เรียนอย่างเป็นธรรมชาติ จะเป็นวิธีการประเมินที่ทำให้ผู้สอนได้ข้อเท็จจริงมากกว่าการทดสอบแบบเป็นทางการ หัวใจของการประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ คือการ ประเมินที่เน้นการพัฒนามากกว่าการตัดสินผลการเรียนเพราะในโลกปัจจุบันที่เป็นโลกแห่งการเรียนรู้ สิ่งที่คุณเรียนได้เรียนรู้มีความสำคัญยิ่งกว่าระดับผลการเรียนที่คุณได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีทักษะกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะการคิดขั้นสูงต่างๆ ตลอดจนการมีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม จะเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตของผู้เรียนในอนาคต ผู้สอนที่สามารถประเมินผู้เรียนแบบบูรณาการไปกับการจัด การเรียนรู้ จะทำให้เพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

โดยสรุป การประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์เป็นการประเมินที่ผู้สอนประเมินผู้เรียน 3 มิติ ได้แก่ การประเมินกระบวนการเรียนรู้ (Process assessment) การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ (Progress assessment) และการประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ (Product assessment) หรือ 3P ในการประเมิน ใช้ผู้ประเมินที่หลากหลาย ใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทการจัดการเรียนรู้ และสะท้อนผลการประเมินไปสู่การพัฒนาผู้เรียน และปรับปรุง การจัดการเรียนรู้

การออกแบบการประเมินผู้เรียนดนตรีตามแนวคิดบูรณาการการประเมินกับการจัดการเรียนรู้

การออกแบบการประเมินผู้เรียนดนตรีตามแนวคิดบูรณาการการประเมินกับการจัดการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้โดยการใช้แนวทางที่มีความยืดหยุ่น และเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนซึ่งเน้นการพัฒนา การมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นหลัก ดังนั้น การประเมินไม่ควรเป็นเพียงการทดสอบผลลัพธ์ที่ได้ แต่ควรสะท้อนถึงกระบวนการพัฒนาของผู้เรียนในทุกมิติ ผู้เขียนได้ออกแบบลักษณะการประเมินไว้ดังนี้

1) การประเมินตามพฤติกรรมและผลงาน (Observation and Performance-Based Assessment)

การประเมินในรูปแบบนี้ควรเน้นการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในระหว่างการเรียนรู้ และการแสดงผลงาน เช่น การบรรเลงดนตรี การฝึกซ้อม หรือการทำงานร่วมกับเพื่อนในวงดนตรี การประเมินจะเกิดขึ้นตลอดกระบวนการโดยไม่ต้องรอถึงช่วงเวลาการทดสอบทางการ การประเมินพฤติกรรมช่วยให้ผู้สอนเห็นถึงการพัฒนาทักษะต่างๆ เช่น การพัฒนาการในการบรรเลงดนตรี, ความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ความคิดสร้างสรรค์ และการมีระเบียบวินัยในการฝึกซ้อม

2) การประเมินแบบการสะท้อนตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Self-Reflection and Peer Learning Assessment) ในกระบวนการเรียนรู้ทางดนตรี และการสะท้อนตนเอง (self-reflection) เป็นเครื่องมือที่ดีซึ่งสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน สามารถประเมินตนเองผ่านการตั้งคำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตน เช่น วันนี้ตนเองฝึกทักษะอะไรไปบ้าง? ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรจากการบรรเลงดนตรีร่วมกับเพื่อนภายในวงดนตรี? อะไรที่ผู้เรียนสามารถปรับปรุงได้ในครั้งต่อไป? นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมชั้นก็เป็นวิธีการประเมินที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น และเรียนรู้จากการฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีอีกด้วย

3) การประเมินจากโครงการ (Project-Based Assessment) การจัดการเรียนรู้ที่ใช้โครงการ (project-based learning) เป็นการประเมินที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานจริงในการสร้างผลงาน เช่น การสร้างวงดนตรี การจัดคอนเสิร์ต หรือการแต่งเพลง ผู้เรียนจะได้แสดงทักษะด้านดนตรี การทำงานร่วมกันเป็นทีม และการวางแผนจัดการทรัพยากร การประเมินจะครอบคลุมทั้งทักษะทางเทคนิค ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการสื่อสาร และการแก้ปัญหาต่างๆ ในระหว่างการทำโครงการ

4) การประเมินโดยใช้เกณฑ์ที่เน้นการพัฒนา (Development-Oriented Assessment Criteria) การประเมินในลักษณะนี้เน้นการพัฒนาในระยะยาว และมองจุดมุ่งหมายที่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ใช่เพียงแค่การได้คะแนนหรือผลลัพธ์ที่ดีจากการทดสอบ การตั้งเกณฑ์การประเมินควรคำนึงถึงการพัฒนาในหลายมิติ เช่น ความสามารถทางดนตรี ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การเรียนรู้จากการทดลอง ข้อผิดพลาด และการพัฒนาทางจิตใจ และอารมณ์ที่เกิดจากการเรียนดนตรี เกณฑ์การประเมินอาจรวมถึง

- การพัฒนาทักษะดนตรีและการแสดงออกทางดนตรี
- การปรับปรุงการฝึกซ้อม และการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

- การใช้เทคนิคการคิด และการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์

5) การประเมินอย่างต่อเนื่อง (Continuous Assessment) การประเมินอย่างต่อเนื่องเป็นการประเมินที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถติดตาม และประเมินการพัฒนาของผู้เรียนในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ ไม่จำเป็นต้องรอให้ถึงการทดสอบหรือการประเมินในช่วงสุดท้ายของบทเรียน การประเมินแบบนี้สามารถทำได้ผ่านการสังเกตการฝึกซ้อม การบรรเลงดนตรีภายในวง หรือการสื่อสารกับผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ เช่น การตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้ในแต่ละช่วงเวลา การให้คำแนะนำ และคำติชมเพื่อกระตุ้นการพัฒนา

6) การประเมินแบบสร้างสรรค์ (Creativity-Based Assessment) การประเมินที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ในด้านดนตรีมีความสำคัญมาก เพราะดนตรีไม่ใช่แค่การทำตามกฎหรือเทคนิคเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการใช้จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน เช่น การแต่งเพลง การสร้างสรรค์การแสดงดนตรี หรือการคิดค้นเทคนิคใหม่ ๆ ในการบรรเลงดนตรี การประเมินในลักษณะนี้เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำสิ่งใหม่ ๆ มากกว่าการทำตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า การประเมินผู้เรียนในวิชาดนตรีที่บูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการเรียน ไม่เพียงแต่เน้นการตัดสินผลการเรียนจากการทดสอบเพียงอย่างเดียว การใช้การประเมินที่เชื่อมโยงกับการฝึกซ้อม การทำงานร่วมกัน และการสะท้อนตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาทักษะทางดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

การใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายในการประเมิน

เครื่องมือประเมินผลจะต้องครอบคลุมทั้งในด้านทักษะ ความรู้ และเจตคติ โดยประกอบไปด้วย

1. การประเมินผลทางทักษะ เช่น การประเมินจากการแสดงผลงานทางดนตรี (performance assessment) การบรรเลงเครื่องดนตรีเดี่ยวหรือกลุ่ม การฝึกฝนกับบทเพลง
2. การประเมินความรู้ เช่น การทดสอบตามหลักทฤษฎีดนตรีสากล การสอบถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องของเครื่องดนตรี โน้ตดนตรี และสัญลักษณ์ทางดนตรี
3. การประเมินทัศนคติและคุณธรรม เช่น การประเมินการร่วมมือในกลุ่มเครื่องดนตรี การแสดงออกในเรื่องของการรับฟังผู้อื่น ความรับผิดชอบในการฝึกซ้อม การแสดงความเคารพ การอยู่ร่วมกัน และผู้ร่วมกิจกรรมทางดนตรี
4. การประเมินตามสภาพการณ์จริง การให้ผู้เรียนทำการแสดงดนตรีในสถานการณ์จริง เช่น การแสดงดนตรีในงานหรือกิจกรรมที่มีผู้ชม เพื่อทดสอบความสามารถในการแสดงออก และการประยุกต์ใช้ทักษะต่างๆ ทางดนตรี

กระบวนการของการประเมิน

1. การสังเกตการปฏิบัติงาน ผู้สอนประเมินการฝึกซ้อม และการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยตรง เช่น การสังเกตท่าทาง การปฏิบัติงานตามบทบาทในวงดนตรี หรือการฝึกซ้อมกับเพื่อนร่วมวง
2. การประเมินจากผลงานจริง เช่น การประเมินการแสดงผลงานทางดนตรี หรือการบันทึกการแสดงดนตรีในบทเพลงที่ผู้เรียนได้ฝึกฝน
3. การประเมินผลสะท้อนกลับ ผู้เรียนอาจได้รับการประเมินจากการสะท้อนผลที่เกิดขึ้นจากการแสดง หรือการทดสอบโดยเฉพาะในเรื่องของการพัฒนาทักษะ และการปรับปรุงตนเอง

การใช้เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน

เพื่อให้การประเมินผลมีความชัดเจน และมีความถูกต้องตามมาตรฐานควรกำหนดเกณฑ์การประเมินที่สะท้อนถึงทักษะ และความรู้ที่ควรจะได้รับ เช่น

- ความสามารถในการอ่านโน้ตดนตรี
- ความแม่นยำ และถูกต้องในการบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ
- ความสามารถในการบรรเลงบทเพลงตามคำแนะนำ
- การแสดงออกทางดนตรีที่มีอารมณ์ และความคิดสร้างสรรค์
- การทำงานร่วมกับผู้อื่นในกิจกรรมทางดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพ

การย้อนกลับ และการปรับปรุงการเรียนรู้

หลังจากการประเมิน ครูหรือผู้สอนสามารถใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อให้คำแนะนำหรือการสอนเพิ่มเติมเพื่อช่วยเสริมสำหรับผู้เรียนที่ยังไม่บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

- การทำให้ผู้เรียนรู้ว่าตนเองว่าทำได้ดีในส่วนใด และควรปรับปรุงในส่วนใด
- ให้คำแนะนำ และแนวทางในการพัฒนา เช่น กระบวนการฝึกซ้อม การเรียนรู้เพิ่มเติมในด้านหลักทฤษฎีสากล ทักษะของเครื่องดนตรีต่างๆ ที่ยังขาดและไม่สมบูรณ์

การประเมินพัฒนาการในระยะยาว

การประเมินผลทางดนตรีอาจกำหนดเวลาของการดำเนินการในช่วงเวลา 2 สัปดาห์ 1 ครั้ง หรือเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อติดตามพัฒนาการของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความก้าวหน้าทั้งในด้านทักษะ และความรู้

เครื่องมือในการประเมิน

1. แบบฟอร์มการประเมิน ใช้คะแนนหรือระดับการประเมิน เช่น ดีมาก ดี ปานกลาง ควรปรับปรุง
2. ตารางการสังเกต (Checklist) ใช้ตรวจสอบการปฏิบัติดนตรีในกิจกรรมต่างๆ ใช้สังเกตพฤติกรรม และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนวิชาดนตรีสากล

ตารางที่ 1 ตารางการสังเกตในการปฏิบัติดนตรีในกิจกรรมต่างๆ

หัวข้อในการใช้สังเกต	ทำเครื่องหมาย ✓	หมายเหตุ
1. เข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรีอย่างตั้งใจและต่อเนื่อง	☐	สังเกตว่าเข้าร่วมตลอด ไม่เล่นระหว่างกิจกรรม
2. สื่อสารและแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม	☐	กล้าแสดงออก พูดสุภาพ มีเหตุผล
3. ปฏิบัติเครื่องดนตรี และตามคำแนะนำจากครู	☐	ไม่ปฏิเสธและรับฟังคำสั่งก่อนลงมือทำ
4. ช่วยเหลือ และทำงานร่วมกับผู้อื่น	☐	ยินดีช่วยเพื่อน แบ่งงานกันทำและมีความรับผิดชอบ
5. แสดงความคิดสร้างสรรค์หรือแนวคิดใหม่ ๆ	☐	เสนอไอเดียที่น่าสนใจ นอกเหนือจากที่กำหนด

เป้าหมายของการประเมินในวิชาดนตรีสากลระดับพื้นฐาน

วัดความเข้าใจพื้นฐานด้านทฤษฎีดนตรีสากล เช่น การอ่านโน้ตดนตรี รู้จักเครื่องดนตรี ฯลฯ
ประเมินทักษะการปฏิบัติ เช่น การร้อง การเดี่ยวเครื่องดนตรีหรือการปฏิบัติรวมวง
ประเมินความคิดสร้างสรรค์ เช่น การแต่งทำนองเพลงสั้น ๆ หรือเรียบเรียงเพลง
ประเมินทัศนคติและคุณลักษณะ เช่น ความร่วมมือ ความมั่นใจ ความรับผิดชอบในงานกลุ่ม

นำเสนอแนวทางปฏิบัติสำหรับครุดนตรี

แนวทาง	ประเมินผลงาน
1. ใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย	แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) การแสดงผลงาน (Performance) แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินตนเอง
2. เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาไม่ใช่แค่ตัดสินผล	ให้ผู้เรียน Feedback เพื่อเปิดการรับฟัง วิเคราะห์ และประเมินตนเองไม่ใช่แค่การให้คะแนน
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพในแบบของตนเอง	ให้อิสระเลือกเครื่องดนตรีหรือสไตล์ดนตรีที่ตนเองถนัด
4. บูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการประเมิน	การบันทึกวิดีโอการฝึกซ้อมและการแสดงดนตรี เปิดโอกาสผู้เรียนเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในแต่งเพลงหรือทำพอร์ดิจิทัล
5. ให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์	ประเมินความตั้งใจ พัฒนาการ และความพยายามมากกว่าความสมบูรณ์แบบของผลงาน

ตัวอย่างกิจกรรมการประเมินอย่างสร้างสรรค์

กิจกรรม	จุดประสงค์ที่ประเมิน
1. ให้ผู้เรียนออกแบบวงดนตรีของตนเอง (เลือกเครื่องดนตรี การเลือกแนวเพลง) และแสดงหน้าชั้น	ความคิดสร้างสรรค์ ความเข้าใจเรื่องวงดนตรี ทักษะการนำเสนอผลงาน
2. การปฏิบัติรวมวงดนตรีเป็นกลุ่ม (Ensemble) พร้อมประเมินกันเองหลังจบการแสดง	การทำงานร่วมกัน การฟัง ความรับผิดชอบ ทักษะการปฏิบัติ และการให้ Feedback
3. การแต่งทำนองเพลงสั้น ๆ จากคอร์ดที่กำหนดให้	ความเข้าใจทางทฤษฎีดนตรี การประยุกต์ใช้ และความคิดสร้างสรรค์
4. การสะท้อนตนเองผ่านสมุดบันทึกดนตรี (Music Journal)	การเรียนรู้จากประสบการณ์ การประเมินตนเอง และความเข้าใจ

ความสำคัญในบริบทประเทศไทย

ในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยการเรียนดนตรีสากลมักมีเวลาและทรัพยากรจำกัดการประเมินอย่างสร้างสรรค์จึงสามารถช่วยให้ผู้สอน และผู้เรียนรับรู้ เข้าใจถึงปัญหา จุดเด่น จุดด้อย คนเก่ง คนปานกลาง คนอ่อน และยอมรับถึงความแตกต่างของความสามารถของผู้เรียนทุกคนผ่านการประเมินนี้ คือ

- การยืดหยุ่นกับความหลากหลายของบริบทโรงเรียน
- เปิดโอกาสให้เด็กหรือผู้เรียนทุกคนประสบความสำเร็จได้ตามศักยภาพของตนเอง
- ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย ยั่งยืน มีความสุขสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

บทสรุป

การประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์เป็นการประเมินที่ผู้สอนประเมินผู้เรียน 3 มิติ ได้แก่ การประเมินกระบวนการเรียนรู้ (Process assessment) การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ (Progress assessment) และการประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ (Product assessment) ในการประเมินใช้ผู้ประเมินที่หลากหลาย ใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทการจัดการเรียนรู้ และสะท้อนผลการประเมินไปสู่การพัฒนาผู้เรียน และปรับปรุง การจัดการเรียนรู้ การออกแบบการประเมินผู้เรียนดนตรีตามแนวคิดบูรณาการ การประเมินกับการจัดการเรียนรู้ สามารถดำเนินการได้โดยการใช้แนวทางที่มีความยืดหยุ่น และเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนซึ่งเน้นการพัฒนา การมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นหลัก และเป็นสิ่งใหม่คือการประเมินแบบการสะท้อนตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Self-Reflection and Peer Learning Assessment) เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการประเมินผู้เรียนดนตรีสากลเพราะได้แลกเปลี่ยนพูดคุย สะท้อนความเป็นจริงจากตนเอง เพื่อน และครูผู้สอน ได้ฝึกการเปิดใจรับฟังถึงข้อดี ด้วย สิ่งควรปรับปรุงเพื่อการพัฒนาอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพทางการเรียนดนตรีต่อไป ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการเรียนรู้และการประเมินวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์

อย่างไรก็ดี กระบวนการเรียนรู้และการประเมินวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์นั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญและตระหนักในประเด็นต่อไปนี้ คือ 1) ผู้สอนควรใช้การประเมินกระบวนการร่วมกับผลงานจริงของผู้เรียน 2) ผู้บริหารควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี เช่น การบันทึกวิดีโอ และแฟ้มสะสมงาน และ 3) ทำการวิจัยต่อยอดการทดลองเปรียบเทียบวิธีการประเมินเชิงปริมาณกับวิธีการประเมินที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทการจัดการเรียนรู้ สะท้อนผลการประเมินไปสู่การพัฒนาผู้เรียน และการปรับปรุง

เอกสารอ้างอิง

- วรรณดี แสงประทีปทอง. (2556). การประเมินผลการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ ในประมวลสาระชุดวิชาการ พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2564). การประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- จิราภรณ์ จันทร์ศิริ. (2561). การจัดการเรียนรู้ดนตรีเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 15(2), 45-60.
- ศศิธร บัวทอง.(2560). การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารสาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร,10(2), 18-55
- รัชณี กาญจนวณิชชู. (2563). แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการ ครุศาสตร์, 28(1), 75-89.
- ศักดิ์ชัย ทิรัญรักษ์. (2564). การรู้ในการเรียนการสอนดนตรี.วารสารวิพิธพัฒนศิลป์ 1(1) ,41
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งชาติ (ฉบับปรับปรุง). บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.(2557). รายงานที่ตีอาร์ไอ เรื่อง การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูป การศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ. ฉบับที่ 103 พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนพฤษภาคม 2557. (16-17)
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2559). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ชุดการประเมินและวิจัย ฉบับราชบัณฑิตยสภา. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา,
- Torrance, E. P. (2003). Creativity: A global concern. *Journal of Creative Behavior*, 37(1), 1-3.
<https://doi.org/10.1080/10400419.2010.523393>